

Carrer Bolívia (1999)

Visat núm. 7
(abril 2009)

per Carme Arenas

Si en les tres primeres novel·les Barbal s'havia ocupat del tema de la migració i, en conseqüència, del que representa el desarrelament, el fet d'haver de marxar de la pròpia terra, sempre dins la pròpia cultura, a *Carrer Bolívia* (1999) el tema és tractat de manera ben diferent i amb resultats també diferents, ja que aquí no es tracta tant de veure què ha deixat enrere la protagonista, sinó què guanya en el nou lloc on s'estableix, lloc on la cultura és una altra.

Premi Cavall Verd de l'any 2000, *Carrer Bolívia* ens explica, de manera coral, la història d'una jove de Linares (Jaén), la Lina, una noia càndida i carregada de bons sentiments i afany de saber que, acabada de casar amb en Néstor, un obrer decidit i molt conscienciat políticament, va cap a Barcelona buscant oportunitats i, junts, s'acaben establint al carrer Bolívia, a tocar del Besòs, un barri que ha acollit molts immigrants com ells i que s'està configurant. Un barri sense infraestructures on tot està per fer, i només la solidaritat entre els veïns i les ganes de començar una vida nova podran salvar les dificultats i aconseguir donar una estructura a una part de la ciutat que, com moltes altres en la Barcelona en creixement d'aquells moments, va anar agafant bona part de l'aspecte que té encara avui. A través de la veu de la Lina, intercalada en els capítols amb la veu del narrador, el lector va coneixent de primera mà no sols el món interior ric de la protagonista i el seu creixement humà, sinó que com a lectors assistim, a través de la història d'aquesta parella, a tot un món fet de personatges que lluiten en aquell moment més dur del tardofranquisme, en un barri improvisat on cal reivindicar-ho tot, on la unió i la consciència de classe són la clau que dona sentit a les lluites obreres. Enmig de tot això, van apareixent una sèrie de personatges que donen vida i autenticitat al món de la Lina, que la fan créixer i patir: la filla, la Carlota, que acabarà vivint en una comuna d'un poble de muntanya abandonat, fent així el camí de retorn a la natura i arrodonint el cercle de la migració; el capellà Daniel, després secularitzat, que s'implica en la lluita obrera, sense oblidar la impagable Sierrita, que tot i ser l'antítesi de la Lina, en molts aspectes n'és complementària, a causa de la seva bondat de cor i del desig de saber que comparteixen; o en Tomàs setze, la Núria o el vell Cosme, entre d'altres, tots ells construïts de manera minuciosa. Tot un mosaic de personatges que, a través de l'alternança de punts de vista —«primera i tercera persona»— ens donen la mesura d'una obra —dèiem coral— on el lector haurà d'anar establint les interrelacions entre els fets i els personatges. La Lina, certament, és al bell mig de tot, n'és el personatge central, però el lector disposarà d'un munt d'angles de visió que aniran completant el relat de la Lina.

També, i com a contrapunt, a través del relat introspectiu de la protagonista, coneixem el que segons l'autora hauria estat el primer pretext a l'hora d'escriure la novel·la, i és presentar-nos el cas d'una família industrial catalana, els Solera de Valls, que es dediquen al negoci de l'oli i que s'instal·len a Linares, família que incidirà molt positivament en la infantesa de la protagonista i que marcarà els seus primers passos cap al món del coneixement.

Per bé que en Néstor, conscienciat i compromès sindicalment, acabarà marxant del costat de la Lina i que ella voldrà tornar a recuperar el seu Linares idealitzat de la infantesa, a *Carrer Bolívia* el retorn de la protagonista no és un efecte de la nostàlgia, sinó de la voluntat decidida d'encarriar la pròpia vida. Perquè, a diferència de *Pedra de tartera* on la Conxa o no era de cap món o ho era només del món on havia crescut, la Lina s'adona que a la vida tenim molts mons, que som de molts llocs, i no només d'on naixem, sinó sobretot d'on vivim, que no s'ha sentit immigrant a Catalunya, sinó que la seva integració dins la colònia immigrant l'ha feta sentir catalana.

De la mateixa manera que succeïa a *Pedra de tartera* i a les novel·les següents, també aquí els esdeveniments històrics emmarquen i de vegades determinen la trajectòria dels personatges, que de la mà de l'autora esdevenen universals dins del seu món concret. A *Carrer Bolívia* assistim a la mort del papa Joan XXIII o a l'assassinat de Carrero Blanco, dos fets ben significatius, així com al desenvolupament i a la importància del moviment obrer a la Barcelona i rodalies dels anys cinquanta als setanta. Fins als preparatius de la Constitució i la celebració de les primeres eleccions democràtiques i els canvis de posició i d'actitud polítiques amb l'arribada de la política professional, la qual implicarà directament l'Estif.

La llengua torna a tenir, també, en aquesta obra un paper fonamental, i l'estil conté una riquesa de gran complexitat. La Lina, per poder acostar-se i mantenir l'atenció del lector, sovint empra el col·loquialisme

«mira tu», el qual aconsegueix que s'estableixi un grau de proximitat i confiança del personatge amb el lector. Amb aquest recurs, l'autora tracta de donar una aparença d'oralitat al discurs. Aquesta voluntat la podríem trobar ja en novel·les anteriors, tant a *Pedra de tartera* com a *Mel i metzines*, on l'autora havia emprat, en aquesta darrera, el recurs de les cintes amb què la filla d'Agustí Ribera, la Claire, interroga el seu pare perquè vagi desgranant la seva pròpia experiència vital, en un intent de recuperar les seves arrels.

Els temes són diversos: el conflicte generacional, les passions humanes, el suïcidi, l'incest, la infidelitat o la solidaritat, tot servit amb un estil depurat, ple d'imatges evocadores i de recursos que l'acosten a la poesia, un estil on res no hi sobra, on el lector hi és sempre respectat i on l'autora —una vegada més— no pretén jutjar els fets ni els personatges, sinó recrear unes vides que de la seva mà prenen realitat sense caure en el parany de l'anàlisi moral o històrica, paper que deixa sempre per al lector

A *Carrer Bolívia*, per tant, el mateix fenomen de l'emigració ja tractat en les novel·les anteriors, és vist amb un canvi d'òptica. Ja no es tracta el tema de la migració interna, sinó de l'externa, d'una comunitat a una altra, amb diferències culturals i lingüístiques. La novel·la, a més, constitueix un veritable document de la Barcelona dels anys seixanta als vuitanta, ja que a través de les diverses veus que se sumen a la de la protagonista, la Lina, el lector hi pot trobar reflectit de manera rigorosa l'esperit d'aquell moment: les lluites obreres, la posició de l'església catalana progressista, les lluites i reivindicacions dels veïns per poder tenir un barri en condicions, fins i tot s'apunta un cant a l'esperança amb el retorn de la protagonista a les seves terres d'origen, però també, i de retruc, el repoblament de les zones pirinenques, gràcies al fenomen de la neoruralia.

